

Gömöri György

Ninon

Ninont tizenkilenc éves korában ismertem meg. Ez a Magyar Írók Szövetségében történt, ahová mint fiatal írónak szabad bejárásom volt, beleértve a kitűnő könyvtár használatát. Rövidre nyírt hajú, nádszálkarcsú, szépen csengő hangú lány volt Neményi Ninon, irigykedve bámultuk, amikor bevonult a terembe barátjával, hamarosan férjével, a szocrealista költő Kövesi Bandival. Ninonnal már akkor is lehetett beszélgetni irodalomról, meg politikáról, de igazából csak a bölcsészkaron barátkoztunk össze (ő eggyel fölöttem járt), amikor kiderült, hogy szintén lelkes híve Nagy Imre reformpolitikájának. Férjét, Kövesit éppen ebben az évben, 1954 decemberében rúgták ki, mint „pártellenzékit" Kende Péterrel és másokkal együtt a Szabad nép című pártlap szerkesztőségéből, és bár Ninon nemsokára elvált tőle, politikailag azért egyetértett vele.

Ami az egyetemi éveket illeti, Ninonnal együtt szidtuk a vonalasabb tanárokat, és vitattuk meg az egyre izgalmasabb politikai fejleményeket – azt hiszem, ő is járt a Petőfi Kör üléseire. Arra viszont jól emlékszem, hogy több szavalóversenyt is nyert az egyetemen. Ezeket mintha Kodály Zoltán szorgalmazta volna, mindenesetre egyiken én is bekerültem a döntőbe József Attila *„Levegőt!"* című versével. (Ez már 1956 tavaszán lehetett, mert korábban, a szovjet párt XX. kongresszusa előtt aligha mertem volna egy ilyen „lázító" verssel előrukkolni). Hiába szólongattam azonban a szabadság nemtőjét („Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet"), a versenyt Ninon nyerte, jól emlékszem milyen darabbal: Kozma Andor *„Karthágói harangok"* című érzelmes, hazafias versével.

1956-ban, a második szovjet katonai beavatkozás után mindketten elhagytuk az országot, mindketten Angliában kötöttünk ki – én Oxfordban, Ninon meg Cambridge-ben. Mindketten kutatói ösztöndíjat kaptunk, és mindketten részben magyar témát választottunk – Ninon (talán a cambridge-i Denis Sinor tanácsára) a magyar és skót népballadák elemzését, én meg egy összehasonlító elemzést a második világháború utáni lengyel és magyar költészetről. Ninon disszertációjából (mint az enyémből is) később könyv lett, ezt a rangos cambridge-i egyetemi kiadó adta ki 1967-ben.

A kezdeti angliai években megpróbáltam – kölcsönös látogatásokkal – összehozni az oxfordi és cambridge-i egyetemen tanuló fiatal magyarokat; ebben is jó partnerem volt a Cambridge-ben rangidős Ninon. Akit magával ragadó életkedve, depressziót-honvágyat feledtető vidámsága hamar népszerűvé tett nem csak a két egyetemi városban, de Londonországban is.

A következő kép a kaliforniai egyetemről, Berkeley-ből jelenik meg, ahol egy évig a nehéz lengyel nyelvet tanítottam amerikai kutatódiákoknak. Ugyanitt Ninon magyart tanított, mert időközben hozzáment egy Eliot Leader nevű brit atomfizikushoz, vele együtt került Kaliforniába. Amikor aztán a 1963–64-es akadémiai évben állapotos lett, megkért engem, vegyem át egy fél évre kezdő magyarosainak tanítását, külön fizet érte. Magam is fiatal házas voltam, kellett a pénz, könnyű volt a magyartanítás, így örömmel kötélnek álltam. Amikor már megszületett Ninon első fia, elhagytam Berkeley-t, mert (Czesław Miłosz segítségével) kutatói ösztöndíjat kaptam a Harvard Egyetemen, de Ninon se maradt sokáig, már 1965-ben visszatért családjával Angliába.

Kettőnk karrierje egy időnként szétváló, máskor meg összeérő párhuzamosra emlékeztet, mert amikor 1969-ben megpályáztam és megkaptam a cambridgei egyetem szláv tanszékén megüresedett lengyeltanári állást, Ninont is az egyetemen találtam, mint a Clare Hall nevű kutató-kollégium ösztöndíjasát. Ő már évek óta magyar irodalmat tanított itt egyéni foglalkozásban (szupervízióban) annak az egy-két elszánt angolnak, akiket mélyebben érdekelt a magyar irodalom – engem viszont hamarosan megkeresett valamelyik kollégium, elvállalnám-e a lengyel mellett a magyar nyelv és irodalom tanítását valamelyik elsőéves diákjuknak. (Cambridge-ben kizárólag kétszakosokat vett föl a Modern Nyelvek Tanszéke, voltak francia–magyar, orosz–magyar, sőt latin–magyar nyelvet tanuló diákjaim). Így egy-két évig, bár nem voltunk riválisok, ugyanabban a városban, részben hasonló tárgyakat tanítottunk, jóllehet én aztán hosszú időre Cambridge-ben „ragadtam".

Gondolom, férjének karrierjéhez igazodva, Ninon 1975-ben családostól Londonba költözött, és három évvel később megkezdte újabb karrierjét a BBC magyar osztályán. Programszervező lett a rádióban, és új műfajt választott magának: a helytörténetet. Folyamatosan írta színes kis beszámolóit a londoni utcákról és terekről, részben a rádiónak, részben a „Magyar Tükör" című kis londoni kőnyomatosnak; egyszer engem és feleségemet is elvitt egy ilyen hangulatos sétára Kensingtonba, ahol sok rejtett érdekességet fedezett fel a városnegyed történetéből. Ilyen sétáiból állt össze „bobherceges" gyűjteménye, a *„Londonban, hej, van sok számos*

utca..." című, aminek, mint hallottam, komoly közönségsikere lett Magyarországon.

Lehet, hogy ezt más emlékezők elhallgatnák, de bár Ninon két tehetséges fiút szült Eliotnak, egyikük matematikus, a másik híres pszichoanalitikus lett, magánélete mégis rendhagyó fordulatot vett 1980 táján: oka egy hirtelen fellángoló szerelem volt Karátson Endre író, egyetemi tanár barátom és Ninon között. Ez Ninon Párizsba költözéséhez vezetett, jóllehet a kapcsolat talán egy évig tartott, azután Bandi visszatért francia feleségéhez, Ninon pedig visszament Londonba, de elvált Eliot Leadertől. Nem faggattam egyiküket sem, miért csak ennyi ideig tartott viszonyuk – bár közös volt a magyar háttér, mindketten beszéltek angolul és franciául, írtak együtt egy-két tanulmányt, de túl sok lehetett a különbség addigi életmódjuk és korábbi partnereik között, és túl későn találkoztak ahhoz, hogy ezt a távolságot át tudják hidalni.

Ninon a kilencvenes években ment nyugdíjba a BBC-től, ezután a nagymamaság mellett teljesen londoni sétáinak, illetve azok megírásának szentelte idejét. Gyakran találkoztunk az (állandóan változó nevű) Londoni Magyar Kulturális Központ rendezvényein, ahol valamelyik barátja néha megkérte Ninont, olvasson fel helyette. Ezt örömmel vállalta, mert megtartotta szépen csengő hangját egészen utolsó, végzetes betegsége elhatalmasodásáig. És nem csak a hangját, a humorát is megőrizte: amikor telefonon beszéltünk, szinte minden alkalommal egy régi anekdotával, vagy új viccel búcsúzott, mindig megnevettetve beszélgető partnerét. Mint egyik fiától hallottam, még a kórházban, nagyon betegen is szellemi képességeit gyakorolta: keresztrejtvényt fejtett, majd csöndesen elaludt.

A londoni magyar emigráció egy kedves, sokak által szeretett személyiségét vesztette el Neményi-Leader Ninon halálával.